

Самойлюкевич І., Деньгаєва С. Формування умінь креативного мислення учнів початкових класів на уроках англійської мови // Нові технології навчання: збірник наукових праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 94. 338 с. – С. 282-289

УДК 159.955:37.091.3

Інна Самойлюкевич,
кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри англійської мови з методиками викладання
в дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
ORCID ID 0000-0003-3335-1475,
innasamoylyukevych@gmail.com

Світлана Деньгаєва,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови з методиками викладання
в дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
ORCID ID 0000-0002-4167-2802,
svetlana.its@gmail.com

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається проблема формування вмінь креативного мислення в учнів початкових класів на уроках англійської мови. Автори виокремлюють основні вміння креативного мислення, які доцільно розвивати в учнів початкових класів у процесі навчання англійської мови; аналізують засоби формування вмінь креативного мислення на уроках англійської мови та наводять приклади вправ для розвитку креативності в учнів початкових класів на уроках англійської мови. Дослідження проблеми розвитку креативності в учнів початкових класів у процесі навчання англійської мови базується на розумінні творчої діяльності як виходу за межі заданого, як рух у «креативному полі». На уроці англійської мови таке «креативне поле» створюється, насамперед, за допомогою ігрової творчої діяльності, яка організується навколо комунікативної ситуації із власним сюжетом і дієвими особами. Створення такої ситуації природним чином уможлиблює багаторазове повторення мовленнєвого зразка в умовах, максимально наближених до реальної комунікації з наявними ознаками емоційності, спонтанності, цілеспрямованості мовленнєвого висловлювання. Результати експериментальної перевірки запропонованої методики, проведеної у 2018-2019 роках, доводять, що формуванню вмінь креативного мислення в учнів початкових класів особливо сприяє поєднання навчальної діяльності з казковим матеріалом і різними видами творчої діяльності: зображувальною, музичною, художньо-мовленнєвою, театралізованою. Інтеграція навчальної діяльності з творчою діяльністю на уроках англійської мови забезпечує ефективніше оволодіння як іншомовними мовленнєвими вміннями у межах тематики, що вивчається, так і вміннями креативного мислення завдяки зорієнтованості ігрових вправ на самостійне розв'язання дітьми інтелектуальних задач в умовах реального іншомовного спілкування.

Ключові слова: креативність, креативне мислення, вміння, учні початкових класів, урок англійської мови.

Інна Самойлюкевич, Светлана Деньгаева. Формирование умений креативного мышления учеников младших классов на уроках английского языка

В статье рассматривается проблема формирования умений креативного мышления у учеников начальных классов на уроках английского языка. Авторы выделяют основные умения креативного мышления, которые целесообразно развивать у учеников начальных классов в процессе обучения английскому языку; анализируют средства формирования умений креативного мышления на уроках английского языка и приводят примеры упражнений для развития креативности у учеников начальных классов на уроках английского языка. Исследование проблемы развития креативности у учеников начальных классов в процессе обучения английскому языку основывается на понимании творческой деятельности как выхода за пределы заданного, как движение в «креативном

поле». На уроке английского языка такое «креативное поле» на создается, прежде всего, с помощью игровой творческой деятельности, которая организуется вокруг коммуникативной ситуации с собственным сюжетом и действующими лицами. Создание такой ситуации природным образом способствует многократному повторению речевого образца в условиях, максимально приближенных к реальной коммуникации с имеющимися признаками эмоциональности, спонтанности, целеустремленности речевого высказывания. Результаты экспериментальной проверки предложенной методики, проведенной в 2018-2019 годах, свидетельствуют о том, что формированию умений креативного мышления у учеников начальных классов особенно благоприятствует сочетание учебной деятельности со сказочным материалом и различными видами творческой деятельности: изобразительной, музыкальной, художественно-речевой, театрализованной. Интеграция учебной деятельности с творческой деятельностью на уроках английского языка обеспечивает более эффективное развитие как иноязычных речевых умений, так и умений креативного мышления благодаря направленности игровых упражнений на самостоятельное решение детьми интеллектуальных задач в условиях реального иноязычного общения.

Ключевые слова: креативность, креативное мышление, умение, ученики начальных классов, урок английского языка.

Inna Samoilyukevych, Svitlana Dienhaieva. The formation of creative thinking skills in primary school learners in the English lessons

The article tackles the issue of the formation of creative thinking skills in primary school learners in the English lessons. The authors identify the main creative thinking skills to be developed in primary school learners; analyse the ways of the formation of creative thinking skills in the English lessons; and suggest sample activities for developing creative thinking skills in primary school learners in the context of teaching English. Researching the issue of the formation of creative thinking skills in primary school learners in the English lessons in the context of teaching English is based on understanding creativity as thinking outside the box, as moving in «a creative field». In the English lessons, such a creative field is made up, first and foremost, by means of educational creative games which are designed around a communicative situation, with its own plot and roles. Constructing such a situation ensures multiple repetition of a speech-pattern under the conditions of approximated real-life communication featuring emotions, spontaneity, and purposefulness of an utterance. The results of the experimental verification of the suggested methodology, that was conducted in 2018-2019, testify that the integration of educational games with various types of creative activity: arts, music, artistic speech, and drama in the process of teaching English leads to more effective development of communicative skills within the topics under study, as well as the formation of creative thinking skills due to the orientation of game-like activities on autonomous problem solving under the conditions of real-life communication in the target language.

Key words: *creativity, creative thinking, skills, primary school learners, English lessons.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Серед викликів до розвитку особистості інформаційної доби, спричиненим швидким розвитком суспільства, особливе місце посідають творчість та інноваційність як запорука вирішення проблем, ефективного розуміння інформаційного перевантаження сьогодення, розуміння ролі ефективної комунікації для глобального співіснування та вміння співпрацювати з іншими. Формування цих якостей має починатися вже в ранньому віці. Згідно з новим Державним стандартом початкової освіти (Постанова, 2018), навчальна діяльність має бути спрямована на вироблення в учнів необхідних ключових життєвих компетентностей, зокрема: спілкування іноземними мовами [9, с. 7]. Тому Нова Українська школа ставить за мету освітній галузі «Іншомовна освіта» перейти від концепції накопичення знань до інтегрованого формування комунікативної та інших ключових компетентностей на основі мовного та мовленнєвого матеріалу, що вивчається, до розвитку креативного мислення дитини як конструктивної інтелектуальної діяльності, осмисленого сприйняття інформації та подальшого її засвоєння.

Початкова іншомовна освіта реагує на сучасні запити: збагачувати дитину необхідною якісною інформацією, допомагати їй реалізовувати свій природний потенціал, орієнтуватися на загальнолюдські й національні цінності [1, с. 4]. Молодший шкільний вік характеризується як вік оволодіння дитиною активною (продуктивною) уявою, яка починає набувати самостійності, відмежовуючись від практичної діяльності та випереджаючи її. Образи уяви значно повніше і точніше відтворюють дійсність, чітко розрізняючи вигадане. Дії уяви – створення і втілення задуму –

починають складатися у діяльності. Поступово діти набувають здатності діяти за попереднім задумом у конструюванні і малюванні [5, с. 146]. Результати психолого-педагогічних досліджень також свідчать, що в цьому віці творча уява дитини, її фантазія, здатність мислити нестандартно за сприятливих умов сягають найвищого розвитку [6, с. 214].

Навчання іноземної мови в початкових класах є важливим засобом гармонійного розвитку особистості, формування її життєвої компетентності. Правильно побудований із дидактичного та лінгвістичного аспектів процес навчання сприяє збагаченню різних сфер життєдіяльності дітей і має самостійне освітнє значення. Діти, які у молодшому шкільному віці залучаються до вивчення іноземної мови, не тільки успішніше навчаються у школі та краще засвоюють курс будь-якої іноземної мови, а й вміють мислити нестандартно, можуть приймати самостійні рішення [7, с. 6]. Проте для того, щоб діти не втратили радість відкриття, бажання вчитися та поступово не позбавлялися здатності до творчості, процес навчання іноземної мови не може зводитися лише до заучування й наслідування прийомів діяльності, виконання однотипних завдань та одноманітних дій. Тому, методично правильна та творча організація навчального процесу з іноземної мови, спрямована на розвиток умінь креативного мислення в учнів початкових класів, є надзвичайно актуальною.

Мета статті – визначити шляхи розвитку вмінь креативного мислення в учнів початкових класів на уроках англійської мови. Для досягнення поставленої цілі необхідно вирішити такі завдання: 1) виокремити вміння креативного мислення, які доцільно розвивати в учнів початкових класів у процесі навчання англійської мови; 2) проаналізувати засоби формування вмінь креативного мислення на уроках англійської мови; 3) розробити приклади завдань для розвитку креативності в учнів початкових класів на уроках англійської мови.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених досліджують проблему розвитку креативності. П. Авачов, В. Андреев, М. Данилов, Д. Зербін, Т. Ільїна, В. Моляко, Г. Полякова та ін. досліджували формування творчої особистості та принципи творчої активності учнів. Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, Г. Ващенко, В. Сухомлинський велике значення приділяли організаційній роботі з розвитку творчих здібностей учнів середньої школи. Г. Александровська, Н. Литвинова, І. Прус, Я. Треф'як, Т. Цвірова, Г. Гарднер визначають когнітивні здібності людини 21-го століття, які допоможуть їй самоактуалізуватися в інформаційному суспільстві, зокрема, креативний розум (the creating mind), тобто здатність знаходити нові проблеми, питання, явища та вирішувати або пояснювати їх [11, с. 5–9].

Питанням взаємозв'язків між креативними, інтелектуальними, когнітивними здібностями і реальними досягненнями займаються Дж. Гілфорд, З. Тейлор, Е. Торренс. Ф. Баррон, А. Маслоу вивчають не тільки роль мотивації в творчому процесі, а й вплив різних факторів соціального середовища на розвиток креативності. Велика кількість експериментальних розвідок присвячена створенню «портрета творчої особистості», виявленню властивих для неї характеристик, визначенню особистісних, мотиваційних і соціокультурних корелянтів креативності.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «креативність» є інтегрованим у психолого-педагогічний контекст з середини ХХ століття. Дж. Гілфордом вперше було досліджено позитивний зв'язок між креативністю та творчим мисленням. Він визначив креативність як процес дивергентного мислення [8, с. 2]. Спираючись на власну теорію двох видів мислення, Дж. Гілфорд вважав, що на відміну від конвергентного мислення, яке спрямоване на аналіз всіх наявних способів розв'язання задачі, з тим, щоб вибрати єдиний правильний, дивергентне мислення спрямоване на те, щоб породити безліч різних варіантів розв'язання задачі.

У своїх працях Дж. Гілфорд також виділяє параметри креативності, а саме: здатність до знаходження і постановки проблеми; здатність до генерування великої кількості ідей (семантична спонтанна гнучкість); здатність до продукування різних ідей; здатність відповідати на стимули нестандартно (оригінальність); здатність удосконалювати об'єкт, додаючи деталі; здатність розв'язувати проблеми, тобто здатність до аналізу та синтезу [3]. Одним з аспектів креативності є креативне мислення, яке характеризується створенням суб'єктивно нового продукту та новоутвореннями в самій пізнавальній діяльності з його створення. Новоутворення стосуються мотивації, мети й оцінок пізнавальної діяльності. Серед основних умінь креативного мислення є вміння вирішувати типові завдання нетиповими способами; вміння відшукати всі можливі способи вирішення; вміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею; вміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки [4, с. 76].

Ми поділяємо думку С. О. Сисоевої щодо розуміння взаємозв'язку двох аспектів креативності: як сукупність якостей особистості, в яких проявляється відношення суб'єкту до світу і

до самого себе, її спосіб самоствердження; і як діяльність певного характеру, яка відбиває вищу ступінь активності [10, с. 184]. Діяльність є основою креативності; і креативність, і діяльність спрямовані на перетворення оточуючого світу і самої людини як діючого суб'єкту, проте діяльність може бути продуктивною і репродуктивною, креативність виступає лише у взаємозв'язку продуктивного і репродуктивного, охоплюючи не тільки безпосередньо результативні дії, але й мотиви, ставлення, погляди, почуття тощо. С. О. Сисоєва зазначає, що саме мотиви є стимулом дій механізму креативності. Результати креативної діяльності не завжди є соціально значущими і новими у прямому розумінні цих слів. Дитяча креативність є суб'єктивно значущою, її новизна полягає в самостійному підході до створення уже відомого, в індивідуальному відкритті.

Таблиця 1.

Розвиток умінь креативного мислення учнів початкових класів засобами ігрової творчої діяльності у казковому контексті

Уміння креативного мислення Вид творчої діяльності	Уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами	Уміння відшукати всі можливі способи вирішення	Уміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею	Уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки
Зображувальна діяльність	Drawing game: Послухай розповідь казкового героя і домалюй тварину у віконечку.	Chanting Game: Послухай наспів та з'єднай малюнки половинок іграшок.	Description game: Послухай, розфарбуй і скажи, що є на малюнках і якого кольору.	Tick-and-point game: Послухай та постав √ на частинах тіла на малюнку. Покажи такі ж частини тіла на собі.
Музична діяльність	Creating game: На сторінках книжечки намалюй членів своєї родини. Виріж та зроби книжечку. Розкажи про свою сім'ю.	Singing game: Послухай пісеньку, заспвай та намалюй продукти про які йдеться. Скажи, які з них є смачними для тебе.	Do-it-yourself game: Виріж та склей кубик. Кинь його та розкажи про іграшку, яка тобі випала.	Role-play game: Виріж та наклеї частини тіла героїв казки. Розмалюй одяг Аладдіна і Жасмін. Уяви себе одним з героїв та розкажи про себе.
Художньо-мовленнєва діяльність	Tracing game: Послухай та обведи. Допоможи цим героям назвати себе.	Imitation game: Послухай звуки тварин, розфарбуй правильну тварину та відтвори звук.	Have-or have-not game: Подивись на малюнки та домалюй овочі та фрукти. Скажи, які ти маєш вдома, та які не маєш.	Greeting game: У Аліси сьогодні день народження. Послухай, як друзі вітають її, знайди і розфарбуй відповідний квадратик на великому малюнку та проспівай пісеньку від імені кожного героя.
Театралізована діяльність	Numbering game: Послухай та пронумеруй картинки. Допоможи дівчинці попрощатися з родиною.	Ordering game: Послухай Мауглі та розташуй картинки у правильному порядку.	Searching game: Послухай та знайди, яку іграшку бачать діти. Опиши її.	Mask game: Зроби для себе маску за зразком, розфарбуй та виріж. Приклади її до свого обличчя та привітай Алісу з днем народження.

Досліджуючи проблему розвитку креативності в учнів початкових класів у процесі навчання англійської мови, ми спираємось на думку Д. Б. Богоявленської, яка розглядає творчу діяльність як

вихід за межі заданого, як рух у «креативному полі» [2, с. 37-39]. Ми вважаємо, що таке «креативне поле» на уроці іноземної мови створюється, насамперед, за допомогою ігрової діяльності як спеціально організованого завдання, що створює ситуацію із своїм сюжетом і дієвими особами, в якій природною є можливість багаторазового повторення мовленнєвого зразка в умовах, максимально наближених до реального мовленнєвого спілкування з наявними ознаками емоційності, спонтанності, цілеспрямованості мовленнєвого висловлювання. Предметні або рольові, ігри виступають як безперервна креація, сприяючи прояву самостійності у вирішенні мовленнєво-мисленнєвих задач, швидкої реакції у спілкуванні, максимальної мобілізації мовленнєвих навичок.

Наш досвід доводить, що розвитку креативності в учнів початкових класів особливо сприяє поєднання ігрової та творчої діяльності [12, с. 16-18]. Інтеграція *зображувальної* діяльності у процес навчання іноземної мови учнів початкових класів передбачає поєднання мовлення з малюнками через використання прийомів розфарбування, малювання, домальовування, колажування, творення скульптур з паперу, пластиліну, пап'є-маше тощо. *Музична* діяльність на заняттях іноземної мови може набувати різноманітних форм опрацювання дитячих музичних творів, пісень, джазових наспівів, а також функціональних шумів, які допомагають розвинути не тільки музичний, й фонематичний слух дитини, створити у неї досвід когнітивного й естетичного сприйняття звукового та інтонаційного розмаїття, що супроводжує життя, застосування слухових уявлень, ритму та інтонації у запропонованих обставинах. *Художньо-мовленнєва* діяльність реалізується в опорі на дитячі вірші, жартівливі римівки, лічилки, загадки, колискові, римівки, скоромовки. Цінність їх використання полягає в тому, що ритмічне та римоване слово легко запам'ятовується та може слугувати цікавим контекстом для виконання рецептивно-репродуктивних вправ, а також стимулом для продуктивного мовлення. Ігровий компонент художньо-мовленнєвої діяльності містить завдання на відгадування, імітування, варіювання змісту мовленнєвого матеріалу. *Театралізована* діяльність також сприяє емоційній, інтелектуальній та естетичній насиченості заняття іноземної мови, забезпечуючи можливість поєднання мовлення й невербальних елементів природних комунікативних ситуацій, імпровізації, інтенсивної рухливості, притаманної дитячому організму [4, с. 76-78].

Наступним кроком нашого методичного дослідження є відбір видів ігрової творчої діяльності, спрямованих на розвиток виокремлених умінь креативного мислення, а саме: уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами; уміння відшукати всі можливі способи вирішення; уміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею; уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки. Критеріями відбору було обрано: 1) наявність елементів творчої діяльності; 2) відповідність мовного/мовленнєвого матеріалу темі, що вивчається; 3) наявність звукового та/або візуального супроводу; 4) казковий контекст. Результати відбору представлені в таблиці 1.

Наведемо приклади ігор для розвитку вмінь креативного мислення в учнів 1-го класу з використанням зазначених вище видів творчої діяльності.

Приклад 1. Гра «Chanting Game», спрямована на розвиток уміння вирішувати типові завдання нетиповими способами у поєднанні із зображальною діяльністю.

Завдання	Listen and match. Послухай та з'єднай малюнки половинок іграшок.
Мета	Знайомство з новим мовленнєвим зразком What is ...? за допомогою пісні. Семантизація нових слів teddy, ball, doll, balloon.
Звуковий супровід	What is yellow, what is yellow? Can you see? Can you see? I can see a teddy. I can see a teddy. Point with me. Point with me. What is red, what is red? Can you see? Can you see? I can see a ball. I can see a ball. Point with me. Point with me. What is green, what is green? Can you see? Can you see? I can see a doll. I can see a doll. Point with me. Point with me. What is blue, what is blue?

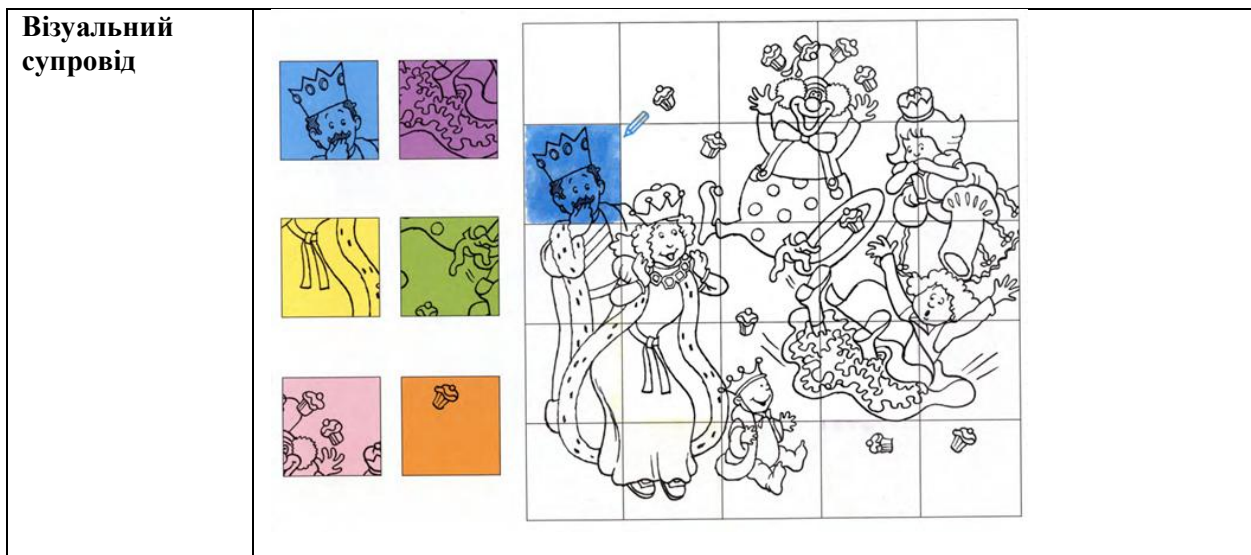
	<p>Can you see? Can you see? I can see a baloon. I can see a balloon. Point with me. Point with me.</p>
Візуальний супровід	

Приклад 2. Гра «Creating game», спрямована на розвиток уміння відшукати всі можливі способи вирішення у поєднанні з художньо-мовленнєвою діяльністю.

Завдання	<p>Let's Create! На сторінках книжечки намалюй членів своєї родини. Виріж та зроби книжечку. Розкажи про свою сім'ю.</p>
Мета	Активізація засвоєної мовленнєвої одиниці у зв'язному висловлюванні.
Звуковий супровід	<p>Зразок: It's my Mum ...</p>
Візуальний супровід	

Приклад 3. Гра «Greeting game», спрямована на розвиток уміння максимально вдосконалити вже знайдену відповідну ідею у поєднанні з музичною діяльністю.

Завдання	<p>Listen and colour. У маленького принца сьогодні день народження. Послухай, як члени родини вітають його, знайди і розфарбуй відповідний квадратик на великому малюнку та проспівай пісеньку від імені кожного героя.</p>
Мета	Опрацювання мовленнєвого зразка Happy birthday!
Звуковий супровід	<p>Happy birthday to you! Happy birthday to you! Happy birthday, dear friend, Happy birthday to you!</p>

Приклад 4. Гра «Searching game», спрямована на розвиток уміння шукати, знаходити і ефективно використовувати різного роду підказки у поєднання з театралізованою діяльністю.

<p>Завдання</p>	<p>Listen and match.</p> <p>Послухай та знайди, яку іграшку бачать діти.</p>
<p>Мета</p>	<p>Опрацювання мовленнєвого зразка sb can see ... відносно героїв казок, які вже зустрічалися у попередньому занятті Венді та Пітера та героїв казки “Попелюшка”: Попелюшки та Принца.</p>
<p>Звуковий супровід</p>	<p>Wendy can see a doll. A yellow doll. Peter can see a ball. A blue ball. Cinderella can see a teddy. A red teddy. Prince can see a balloon. A green balloon.</p>
<p>Візуальний супровід</p>	

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, ми вважаємо, що правильно підібрані види ігрової діяльності та адекватні шляхи їх поєднання з зображальною, музичною, художньо-мовленнєвою і театралізованою діяльністю у казковому контексті є запорукою успішності розвитку креативності в учнів початкових класів в процесі вивчення англійської мови. Результати експериментальної перевірки запропонованої методики, проведеної у 2018-2019 роках, показали, що інтеграція ігрової та творчої діяльності на уроках з англійської мови забезпечує ефективніше оволодіння як іншомовними мовленнєвими вміннями з теми, що вивчається, так і вміннями креативного мислення завдяки орієнтації ігрових завдань в на розв’язання учнями самостійної інтелектуальної задачі в умовах реального іншомовного спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О. В., Лисенко Г. М., Машовець М. А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. К.: Видавництво, 2012. 26 с.
2. Богоявленская, Д. Б. Пути к творчеству. М.: Знание, 1981. 96 с.
3. Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта. Психология мышления. М. Прогресс, 1969. С. 433–456.
4. Деньгаева С. В., Самойлюкевич І. В. Розвиток креативного мислення у дошкільників у процесі навчання англійської мови. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка [Текст]. Вип. 5(161) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. Чернігів: НУЧК, 2019. С. 74–81.
5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Ділокаленко [та ін.]: наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ, ун-т ім.Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
7. Кулікова І. А. Англійська мова для дітей дошкільного віку : програма та методичні рекомендації / І. А. Кулікова, Т. М. Шкваріна; за заг. ред. О. В. Низковської. 3-тє вид., зі змін. та доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 48 с.
8. Пономарьова-Семенова Р. О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості. Обдарована дитина. 2007. № 7. С. 12.
9. Проект для обговорення «Нова школа» (простір освітніх можливостей) / за заг. ред. М. Грищенка. К., 2016. 34 с.
10. Сисоєва С. О. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя до педагогічної творчості. Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. К., 1999. С. 176–212.
11. Gardener, Howard. Five minds for the future. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 2007. 196 p.
12. Lewis, G. & Bedson, G. Games for children. Oxford: OUP, 2002. 149 p.

REFERENCES

1. Bazovyyj komponent doshkil'nojji osvity (Basic component of preschool education) (2012). Naukovyj kerivnyk: A. M. Boghush, dijsnyj chlen NAPN Ukrainy, prof, d-r ped. nauk; Avt. kol-v: Boghush A. M., Bjeljenjka Gh. V., Boghinich O. L., Ghavrysh N. V., Dolyinna O. P., Ijchenko T. S., Kovalenko O. V., Lysenko Gh. M., Mashovec M. A., Nyzkovsjka O. V., Panasjuk T. V., Pirozhenko T. O., Ponimansjka T. I., Sidjel'nikova O. D., Shevchuk A. S., Jakymenko L. Ju. K.: Vydavnyctvo, 26 s. [in Ukrainian].
2. Boghojavlenskaja, D. B. (1981) Puty k tvorchestvu [Ways to the creation]. Moscow, Russia: Znanye. [in Russian].
3. Ghylford, Dzh. (1969) Try storony intellekta [Three sides of intelligence]. *Psykhologhyja myshlenyja – Psychology of thinking*, 433-456. [in Russian].
4. Dien'haieva S. V., Samojliukevych I. V. (2019) Rozvytok kreatyvnoho myslennia u doshkil'nykiv u protsesi navchannia anhlis'koi movy [Developing creativity in preschoolers in the context of teaching English]. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Chernihiv's'kyj kolehium» imeni T.H. Shevchenka [Tekst]. Vyp. 5(161) / Natsional'nyj universytet «Chernihiv's'kyj kolehium» imeni T. H. Shevchenka; hol. red. Nosko M. O. Chernihiv, Ukraine.* [in Ukrainian].
5. Dytyna: Osvitnja prohrama dlja ditej vid dvokh do semy rokiv (Child: An educational program for children from two to seven years old). Min. osv. i nauky Ukrainy – Ukrainian Ministry of Education and Science, Kyjiv, 304 p. [in Ukrainian].
6. Dychkivsjka, I. M. Innovacijni pedaghoghichni tekhnologhiji [Innovative pedagogical techniques]. Kyiv, Ukraine: Akademyvydav. [in Ukrainian].
7. Kulikova, I. A. (2015) Anghlijsjka mova dlja ditej doshkil'nogho viku : prohrama ta metodychni rekomendacijj [English for Preschoolers: Programs and Guideline]. Ternopilj, Ukraine: Mandrivec. [in Ukrainian].
8. Ponomarjova-Semenova, R. O. (2007) Psykhologhichni aspekty rozvytku kreatyvnosti obdarovanoji osobystosti [Psychological aspects of gifted person's creativity development]. *Obdarovana dytyna – Gifted child*, 7, 12. [in Ukrainian].
9. Proekt dlja obghovorennja «Nova shkola» (prostir osvitnikh mozhyvostej) [Project for discussion “New school” (space of educational opportunities)]. (2016). Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
10. Sysojeva, S. O. (1999) Teoretyko-metodologhichni zasady pidgotovky vchytelja do pedaghoghichnoji tvorchosti [Theoretical and methodological principles of teacher preparation for pedagogical creativity]. *Monograph. Suchasna vyshha shkola: psykhologho-pedaghoghichnyj aspekt [Modern High School: Psychological and Pedagogical Aspect]. Kyiv, Ukraine.* [in Ukrainian].

11. Gardener, Howard. Five minds for the future. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press, 2007. 196 p. [in English].
12. Lewis, G. & Bedson, G. Games for children. Oxford: OUP, 2002. 149 p. [in English].